

Metaforer

Noter til PowerPoint præsentation
Studiedag 22. november 2014

Slide 1:

Fremmedordbogen:

Metafor = (gr. føre over). Billedligt udtryk hvor man erstatter selve sagen med et billede (f.eks. gløde for lidenskab, økonomisk lavvande, flaskens hals).

Informationsordbogen – Danmarks informationsvidenskabelige akademi:
(autoriteten i Danmark) Billedligt udtryk, i hvilket et ord eller et udtryk, der i bogstavelig forstand betyder noget bestemt, anvendes om noget helt andet for at indikere en form for lighed (overført betydning).

Goldbergs metafordefinition: Man kan sige, at en metafor er en måde, hvorpå vi skaber mening i det, vi ikke forstår, ved at ligestille det med noget, vi er kendte med (trykke ved).

Der er en forskel på en sammenligning og en metafor:

En forkortet sammenligning, fordi der ikke er et "ligesom"? Så i stedet for: "vort firma er ligesom en bil, der ligger i overhalingsbanen", siger man: "Vort firma ligger i overhalingsbanen". Men lighed er ikke nok: Metaforen spiller på forskellen mellem det, man egentlig mener, og det ord, man bruger: så forskellen giver en spændende virkning.

Levende og døde metaforer:

Den døde metafor er den konventionaliserede metafor, en fast bestanddel af sproget: "et hul i kalenderen" (ingen: der er hul i papiret). Vi forbinder ofte metaforer med de levende metaforer, fordi de er nyskabende: "jeg har fået stoppet alle hullerne i min kalender".

Slide 2:

Billedet forstiller Krig.

Marquard Rasmussen bringer nogle metaforer i beskrivelsen af den kæmpende præsts dialogmøde med den anderledes troende. Det handler om at udkæmpe en kamp, som skal udstille deres svagheder og vise styrken i egen position. Da dette er meget krævende, er det en stor fordel, at disse andre ikke er tæt på præsten i dennes dagligdag. At være på kamppladsen hele tiden er ikke muligt. Derfor må præsten trække sig tilbage for at lade op til næste slag.

Sprogfilosoffer Lakoff/Johnson viser i "Hverdagens metaforer", at metaforen "diskussion er krig", er en af vore grundlæggende metaforer: "hvæsse pennen", skærpe argumenterne, "vinde i diskussionen", "skyde argumenterne ned", "klæde mig på til mødet".

Slide 3:

Og man kunne således spørge, hvad der ville ske, hvis præsterne så det konkrete religionsmøde ud fra metaforen "en diskussion er en rejse"? En af de ting, vi ved om rejser, er, at "en rejse definerer en vej". Sammensat bliver det til "en diskussion definerer en vej", (Lakoff/Johnson 104-5) for ikke at tale om de positive konnotationer der er til vejmetaforen i et fælles religiøst univers. Den engelske filosof Don Cupitt bruger vej- og rejsemetaforen til at beskrive et pluralistisk religiøst univers betinget af postmoderniteten. (Se Don Cupitt, *Sea of Faith*, London 1994. s. 18ff.)

Slide 4:

1. Undrer overskriften? Vi skal over **i en anden verden**, selvom man frækt kan sige, at den nu ofte også antager næsten religiøse dimensioner.
2. Jeg har et oplagt eksempel på, hvordan metaforer ikke bare kan modarbejde dialog, men direkte forhindre den. **Det er fra mit projekt**, men jeg er bange for, at det vil skævvride, tage magten i den gruppesamtale, som følger. Derfor har jeg valgt et neutralt eksempel. **Smil gerne ad billedet:** et budskab om håb og forsoning i en verden, hvor magtfulde kræfter kæmper mod hinanden. Overskrift fra en

fængslende lille artikel. Jeg sætter spørgsmålet på spidsen: hvorfor kunne den tidlige Anders Fogh Ramussen ikke tale med miljøorganisationerne eller omvendt?

Slide 5:

Kommentar til skema:

1. Her ses miljø, eller miljøbeskyttelse, som en vare, der kan købes, og på den baggrund kan man så bygge en **købmandstankegang** op, om at man kan bruge sine penge på forskellige måder, og man selvfølgelig bør bruge dem, så man får mest for pengene.
2. At bruge en sådan vaskemetafor er selvfølgelig oplagt, når man taler om forurening. **Men hvordan bruger man ellers de metaforer?**
3. Greenpeace vil nok ikke sammenlignes med religiøse retninger, men der er næppe tvivl om, at de bevidst trækker på moraliserende metaforer. **For dem handler miljøarbejde om ansvar og moral. Og naturen hensynet til naturen må komme før menneskers muligheder for selvrealisering. Hvilket i sig selv er en næsten religiøs betragtning.**

Kan de tale sammen?

4. Metaforer afspejler den tankegang, som ligger bag en given tekst/tale, **og trækker en række associationer fra andre emneområder end det aktuelle med sig.**
5. To tankegange, den økonomiske og den moralske støder på hinanden. **Vil de tale forbi hinanden?** Fordi deres metaforer tager udgangspunkt i så forskellige grundlag
6. Vil de kunne blive enige, før en af dem (elle begge) valgte at bruge en metaforik, som de i en eller anden grad kunne være fælles om?
7. Marianne Fredvig Beck: **Metaforikken er et træk, der bør overvejes i forhold til hele argumentationen og ikke mindst i forhold til modtagerens indstilling. Da Fogh Rasmussen så endelig "omvendte sig" og blev grøn, blev det så ikke set af hans modstandere som det endelige bevis på, at han var en "kræmmer"?**

Slide 6:

Hvad ser vi her?

Et marked? Hvordan hører i det? – Paulus gik hen på markedspladsen, for det var der, folk var – en metafor, man burde kunne være i – trods alt.

Hvad så med: **et religiøst supermarked?** (Som Grube). Er det en neutral beskrivelse eller? Og slutteligt: **er det et gedemarked?**

Slide 7:

Et eksempel, hvor vejen synes banet for aktiv dialog. Og denne præst vil dialog og praktiserer den også i stor stil, ved jeg. Men man studser over, at en sådan metafor pludselig dukker op. Jeg tror, at det alene er udtryk for, at sådan et støjende og rodet sted, gider den pågældende ikke være. Om der er en lille reservation, kan netop klarlægges ved hjælp af worldviewværktøjet. Jeg har umiddelbart placeret metaforen under ontologien. Der er en nødvendighed for en hvis orden. Men en fuldstændig analyse af interviewet og en worldviewprofil er nødvendig for at klarlægge det.

Slide 8:

Worldviewforskeren David K. Naugle gør opmærksom på, at det er de konceptuelle systemer ved hvilke mennesker definerer virkeligheden og ud fra hvilke, de tænker, fortolker og erfarer verden, høj grad et spørgsmål om metaforer.

Lakoff/Johnson taler for, at metaforen er selve **grundlaget for vor måde at opfatte verden på. Fordi vore begreber er metaforiske.** Holder det stik, at vores begrebssystem hovedsageligt er metaforisk, **kan man finde ud af ved at undersøge sproget.**

Slide 9:

Goldberg: finde metoder, som kan klarlægge aspekter af verdenssyn inden for konfliktanalyse. I hendes område har interessen været rettet mod narrativer og metaforer. **Fordi narrativerne,** her set som måden hvorpå mennesker fortæller deres historier, viser, **hvordan man bevidst organiserer og konstruerer ens forståelse af verden,** hvad der gives værdi, og hvad der lukkes ude, og hvilke magtstrukturer, som tages for givet. Videre findes der i disse narrativer **mange opsamlede, kulturelt og erfaringsmæssigt influerede sæt af forståelser og antagelser gemt og pakket som metaforer.** Analyse af disse **metaforer afslører ubevidste strukturer, og hvordan disse livsantagelser knyttes sammen.**

Ved at analysere, hvordan mennesker får deres erfaringer til at give mening gennem narrativer vises en konstrueret fortælling af en forstået virkelighed, altså hvordan den interviewede mener, at verden er sat sammen og organiseret, samt hans/hendes indre "worldview framework" Goldberg fokuserede videre på **fremtrædende mønstre i mediatorernes praksishistorier**. Hun fandt to, som hun gav særlig opmærksomhed, nemlig 1) hvad den interviewede så som sin rolle i medieringsprocessen, og 2) hvad den interviewede så som sin opgave. Altså mønstre, som det også ville være rimeligt at se efter i forhold til åndelige formidlers dialog strategier.

De fleste menneskers worldview er normalt ikke eksplicite. De er snarere ubevidste, hvilket betyder, at man alene kan få en indirekte adgang til dem ved at analysere deres manifestationer. Det er af denne grund, at narrativ analyse og metaforanalyse er velegnede metoder til at afdække worldview.

Goldberg definerer her **metaforen som en metode gennem hvilken mennesker bærer og kommunikerer mange** antagelser om verden.

Slide 10:

Stephen Pepper er nok den filosof, som mest omfattende har bygget sin forståelse af worldview, som han dog kalder Worldhypothesis, op om metaforer. Han trækker på nogle dybe eller **rodmetaforer** for at kunne organisere deres forståelser af verden. Mennesker **benytter ofte objekter fra hverdagens erfaring** som analogier til at forstå komplekse realiteter. Men Pepper fremlægger to+fire fundamentale metaforer, som han mener, former worldviews. To af disse fik blivende betydning, nemlig den **organiske metafor, som ser verden og "ultimate realities" som levende væsener**. Den anden er den **mekaniske metafor, som ser på verden som en upersonlig maskine**, som et ur, drevet af usynlige kræfter, som virker efter fastsatte love.

Slide 11:

Slide 12:

Missionsteologen Notto Thelle benytter en besøgsmetafor til at beskrive (religionsdialog) nemlig at invitere den anden indenfor i sit eget hus. Eller komme på besøg hos den anden. Den besøgende vil ikke tage hele huset, men indtage sin plads

ved bordet. Forudsætningen for samtalen er, at man i sit eget rum, giver en plads til den anden. (Men et kraftigt lån fra Martin Buber). Måske er målet netop først at "komme på besøg" og "være i samme rum", "sidde ved det samme bord", og at kunne se en kvalitet ved det. Det kræver en bevidstgørelse af egne metaforer. Et ganske idealistisk projekt. Nu i citat, som Lakoff/Johnson siger: "En metaforisk forestillingsevne er en altafgørende kunnen, når der skal skabes kontakt og kommunikeres erfaringer, der ikke er fælles. Denne kunnen består i store træk af evnen til at kunne justere dit verdenssyn og tilpasse den måde, du kategoriserer dine erfaringer på" (Lakoff/Johnson 257).

Slide 13:

Håber, at overskriften, som i sig selv er en metafor, bringer smilet frem, og giver jeg mod på denne lille "legat". Jeg håber, at nogen af jer har mod på fortælle, om "legen" gjorde, at I fandt noget, som kunne danne udgangspunkt for samtalen bagefter. Ud over at lægge op til min udgangsreplik om mit projekt, var Notto Thelles lille tekst jo et eksempel på et muligt svar. Derfor får I ikke lov til at se slide igen 😊.